

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0823U101752

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 12-12-2023

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Дмитренко Наталія Віталіївна

2. Nataliia V. Dmytrenko

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1223-8935

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 023

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Теорія та історія мистецтва

Дата захисту: 01-12-2023

Спеціальність за освітою: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ

23.103.017_ID2695

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесеньський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесеньський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18, 18.31.09.15, 18.09.11

Тема дисертації:

1. Іконографія, семантика та стиль сюжету "Таємна вечеря" у візантійському мистецтві

2. Iconography, semantics and style of the Last Supper in Byzantine art

Реферат:

1. Дмитренко Н. В. Іконографія, семантика та стиль сюжету «Таємна вечеря» у візантійському мистецтві. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація. – Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Київ, 2022. Дисертація є першим комплексним дослідженням іконографії сюжету «Таємна вечеря» у мистецтві Візантійської імперії. Мета роботи полягає в дослідженні особливостей поетапного формування іконографії, семантики та стилю сюжету «Таємна вечеря» від зародження християнства до падіння Візантійської імперії в 1453 році, із зверненням до порівняльного аналізу зразків Західної, Східної та Південної Європи задля виявлення особливостей, притаманних кожному періоду, з урахуванням стилевих змін і впливу історичних чинників.

Проведене дослідження було здійснено на основі колекцій Бібліотеки та музею Моргана (Нью-Йорк), Гессенської державної та університетської бібліотек (Дармштадт), Державної бібліотеки Бадена (Карлсруе), Британської бібліотеки (Лондон), Державного історичного музею (Москва), Інституту стародавніх рукописів імені Месропа Машоца (Єреван), Музею Конде (Шантільї), Бібліотеки Банкрофта (Каліфорнія), Колекції Думбартон Оакс (Вашингтон), Клівлендського музею мистецтв (Клівленд, Огайо), Національної бібліотеки Франції (Париж), Національної бібліотеки Шотландії (Единбург), Національного музею мистецтв «Київська картинна галерея» (Київ), Національного музею мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків (Київ), Національного музею мистецтв Бразилії (Ріо-де-Жанейро), Музею Уолтерса (Балтимор), Музею Лувру (Париж), Єпархіальних музеїв (Салерно, Фрайзинг, Россано), Бібліотеки коледжу Корпус-Крісті (Кембридж), Міланської скарбниці кафедрального собору (Мілан), Музею Брешиї (Брешия), Музею Дж. П. Гетті (Лос-Анджелес), Національного музею Рима, Цифрової бібліотеки Іспанії та Центру дослідження рукописів Нового Заповіту. Віднайдено та уточнено атрибуцію сюжетів у фресковому ансамблі Гелатського монастиря (Кутаїсі, Грузія), церкви Святого Нікити у с. Чучер (Скоп'є, Македонія) авторства Євтихія та Михаїла Атрапаса. Відфотографовано наживо та доповнено фоторяд монументального живопису церкви Панагії Форвіотісси Асіну в с. Нікітарі (Нікосія, Кіпр). Віднайдено аналоги та запозичення між ранньохристиянським мистецтвом катакомб та книжковою мініатюрою Західної Європи. Систематизовано та розглянуто пам'ятки, в яких містяться аналоги символіки, застосованої як у монументальному живописі, так і в мистецтві книжкової мініатюри, на прикладі фресок та грецьких кодексів XII ст. Наукова новизна дисертації полягає у введенні до наукового обігу порівняльного аналізу іконографії творів, аналізі композиції та стилістичних особливостей пам'яток із зображенням сюжету «Таємної вечері» в мистецтві книжкової мініатюри, монументальному живописі та декоративно-прикладному мистецтві. Досліджено низку пам'яток із сюжетом «Таємної вечері» в мистецтві книжкової мініатюри, які було створено на теренах Візантійської імперії, починаючи з VI ст.; перші пам'ятки, створені після періоду іконоборства і до другої половини XIV ст., зі зверненням до пізніших творів XV ст., серед яких – Псалтирі, Євангелія та Кодекси. У роботі введено до наукового обігу додаткові фотографії та ілюстративний ряд монументального живопису церкви Панагії Форвіотісси Асіну в с. Нікітарі (Нікосія, Кіпр), опрацьовано типологію різних варіантів іконографії сюжету «Таємна вечеря» (Додаток В). Розкрито основні дискусійні питання, які було пов'язано із територіальними взаємовпливами між зразками латинської та грецької традиції іконографії на прикладі пам'яток книжкової мініатюри, монументального живопису та декоративно-прикладного мистецтва. Запропоновано розрізнення типології з частішим використанням різних типів іконографії із сюжетом «Таємна вечеря». Проведено візуальне дослідження та здійснено мистецтвознавчий аналіз творів із сюжетом «Таємна вечеря», визначено контекст створення пам'яток, особливості застосованої іконографії та виділено художньо-образні спільні та відмінні їхні риси. Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що сформульовані теоретичні здобутки надалі допоможуть каталогізувати твори мистецтва з сюжетом «Таємна вечеря». Заповнення бібліографічних лакун сприятиме подальшому ґрунтовнішому дослідженню пам'яток. Положення можуть бути використані науково-дослідними установами, навчальними закладами як матеріал для лекційного курсу з історії мистецтва Візантії, музейними установами – для інформаційного та наукового доповнення каталогів, програм спеціалізованих екскурсій і турів. Ключові слова: синтез мистецтв, стиль, реставрація, мистецтвознавчий аналіз, образотворче мистецтво, декоративно-прикладне мистецтво, Київська Русь, церква, мистецькі традиції, іконографія, образи апостолів, мистецтво, «Таємна вечеря», Візантія, мініатюра, монументальний живопис, сакральне мистецтво.

2. N. V. Dmytrenko. Iconography, semantics and style of the Last Supper in Byzantine art. – Qualifying scientific work on the rights of the manuscript. The dissertation to obtain an academic degree of the Doctor of Philosophy in a specialty 023 – Fine Arts. – National Academy of Fine Arts and Architecture, Kyiv, 2022. The thesis is the first comprehensive study of the iconography of the Last Supper in the art of the Byzantine Empire. The aim of the work is to study the peculiarities of the gradual formation of the iconography, semantics and style of the Last Supper plot from the birth of Christianity to the fall of the Byzantine Empire in 1453, with reference to a comparative analysis of samples from Western, Eastern and Southern Europe to identify the peculiarities inherent

in each period, taking into account stylistic changes and the influence of historical factors. The research was based on the collections of the Morgan Library and Museum (New York), Hessian State and University Libraries (Darmstadt), State Library of Baden (Karlsruhe), British Library (London), State Historical Museum (Moscow), Mesrop Mashots Institute of Ancient Manuscripts (Yerevan), Conde Museum (Chantilly), Bancroft Library (California), Dumbarton Oaks Collection (Washington), Cleveland Museum of Art (Cleveland, Ohio), Bibliothèque nationale de France (Paris), National Library of Scotland (Edinburgh), National Museum of Art "Kyiv Art Gallery" (Kyiv), National Museum of Art named after Bohdan and Varvara Khanenko (Kyiv), National Museum of Art of Brazil (Rio de Janeiro), Walters Museum (Baltimore), Louvre Museum (Paris), Diocesan Museums (Salerno, Freising, Rossano), Corpus Christi College Library (Cambridge), Treasury of the Cathedral of Milan (Milan), Museo di Brescia (Brescia), J.P. Getty Museum (Los Angeles), and the Museum of the American Art Museum (New York). P. Getty Museum (Los Angeles), the National Museum of Rome, the Digital Library of Spain, and the New Testament Manuscript Research Centre. The attribution of scenes in the fresco ensemble of the Gelati Monastery (Kutaisi, Georgia) and the Church of St Nikita in the village of Chucher (Skopje, Macedonia) by Eutychius and Michael Atrapas was found and clarified. The monumental paintings of the Church of Panagia Forviotissa Asinou in the village of Nikitari (Nicosia, Cyprus) were photographed live and supplemented with a series of photographs. Analogues and borrowings between the early Christian catacomb art and the book miniature of Western Europe are found. The monuments containing analogues of symbols used in both monumental painting and book miniature art are systematised and examined, using the example of twelfth-century frescoes and Greek codices. The scientific novelty of the dissertation is the introduction of a comparative analysis of the iconography of works, the analysis of the composition and stylistic features of monuments depicting the plot of the Last Supper in the art of book miniature, monumental painting and decorative and applied arts. The article examines a number of monuments with the "Last Supper" plot in the art of book miniature, which were created in the Byzantine Empire starting from the sixth century; the first monuments created after the period of iconoclasm and until the second half of the fourteenth century, with reference to later works of the fifteenth century, including the Psalms, Gospels and Codices. The paper introduces additional photographs and illustrative series of monumental paintings of the church of Panagia Forviotissa Asinou in the village of Nikitari (Nicosia, Cyprus), and elaborates the typology of various variants of the iconography of the Last Supper (Appendix B). The main controversial issues related to the territorial interactions between the examples of the Latin and Greek traditions of iconography are revealed on the example of monuments of book miniature, monumental painting and decorative and applied art. The author proposes a distinction of typology with a more frequent use of different types of iconography with the Last Supper plot. A visual study and an art historical analysis of the works with the "Last Supper" plot are carried out, the context of the creation of monuments, the features of the applied iconography are determined, and their artistic and figurative common and distinctive features are highlighted. The practical significance of the results obtained is that the theoretical achievements formulated will further help to catalogue works of art with the Last Supper plot. Filling in the bibliographic gaps will facilitate further in-depth research of the monuments. The provisions can be used by research institutions, educational institutions as material for a lecture course on the history of Byzantine art, and by museum institutions for informational and scientific supplementation of catalogues, programmes of specialised excursions and tours. Key words: synthesis of arts, style, restoration, art historical analysis,

Державний реєстраційний номер ДіР: 0121 U 111260

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

1. Dmytrenko N. Differences in the Iconography of the Plot 'The Last Supper' in the Illuminations of the Gospels and Psalters of the 10th – 14th centuries Created in the Byzantine Empire // Anastasis. Research in Medieval Culture and Art. Iasi: The Research Center of Medieval Art "Vasile Drăguț". 2021. P. 91 – 108. DOI: <https://doi.org/10.35218/armca.2021.1.05>
2. Дмитренко Н. В. Джерела іконографії сюжету «Таємна вечеря» в пам'ятках ранньохристиянської доби. Українська академія мистецтва: науко-вий збірник. Київ, 2019. Вип. 28. С. 98–108. DOI: <https://doi.org/10.33838/naoma.28.2019.98-108.pdf>.
3. Дмитренко Н. В. Формування іконографії сюжету «Таємна вечеря» у візантійській храмовій декорації 10–14 століть. Актуальні питання гуманітарних наук: Міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. Дрогобич, 2020. Вип. 33, Т. 1. С. 40–51. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/33.215701.pdf>.
4. Дмитренко Н. В. Таємна вечеря в мистецтві Візантії та Західної Європи в мініатюрах IX–XIV століть: питання іконографії // KELM: Knowledge, Education, Law, Management. Lublin: Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej, 2020. No7 (35), Vol. 1. С. 43–52. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.7.1.8>

Наукова (науково-технічна) продукція: методи, теорії, гіпотези; наукова новизна отриманих результатів дослідження полягає в тому, що: виконано порівняння іконографії сюжету «таємна вечеря» на прикладі пам'яток, які було створено на території візантійської імперії із зразками мистецтва західної, східної та південної Європи, а саме – низки пам'яток із колекції музею Лувру (Франція) та Матенадаран – інституту стародавніх рукописів імені Месропа Маштоца в Єревані (Вірменія); монументальних розписів Каппадокії (Візантія), скельних церков в Іваново (Болгарія) й Убісі (Грузія); книжкової мініатюри з британської бібліотеки у Лондоні (Великобританія) та національної бібліотеки Франції; введено в українське мистецтвознавство низку пам'яток монументального живопису, книжкової мініатюри та декоративно-прикладного мистецтва, які раніше не були опубліковані та досліджені у вітчизняній літературі; віднайдено аналоги та художні запозичення у творах візантійського та західноєвропейського походження з сюжетом «таємна вечеря» та «агаре», які було створено в римських катакомбах, західноєвропейській, вірменській мініатюрах, декоративно-прикладному мистецтві та фресковому живописі; ґрунтовно описано й проаналізовано іконографію низки творів книжкової мініатюри, в яких міститься сюжет «таємна вечеря» VI–XV ст.; комплексно проаналізовано монументальний живопис у контексті іконографічних програм стінописів X–XV ст.; з'ясовано іконографічні витoki сюжету «таємна вечеря» протовізантійського та візантійського періодів від кінця III – до XV століть. результати дисертаційного дослідження та отримані рекомендації і напрацювання можуть використовуватись в навчальному процесі під час підготовки програм навчальних курсів, зокрема під час розроблення модулів навчальної програми підготовки слухачів за спеціальністю 023 «образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація».

Соціально-економічна спрямованість: здійснена наукова робота може бути використана для формування навчальних програм і науково-методичних посібників, навчальними закладами – як додатковий матеріал для лекційних курсів з історії візантійського мистецтва; музейними установами – для інформаційного доповнення музейних каталогів, наукової періодики. методологічне значення дослідження полягає в подальшому використанні отриманих даних для розробки методів класифікації та систематизації зображень «таємної вечері» з застосуванням різної іконографії. актуальність дослідження, серед іншого, зумовлена зв'язком з історією та економікою, адже тема дотична до аналізу торгових і ремісничих контактів на теренах середньовічної Європи. досліджуване питання може сприяти оцінці та експертизі творів мистецтва, які потребують збереження. зібрана інформація може стати корисною у продовженні дослідження взаємозбагачення киеворуської та візантійської культур, що стали невід'ємною частиною світової культурної спадщини.

Охоронні документи на ОПВ:

Літературні та художні твори

Твори авторів, котрі досліджуються в дисертації, перейшли до суспільного надбання.

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Тимченко Тетяна Ростиславівна

2. Tetyana R. Tymchenko

Кваліфікація: к. мист., доц., 17.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-1814-4331

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Одрехівський Роман Васильович

2. Roman V. Odrekhivskyi

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-3581-4103

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Львівський державний університет фізичної культури ім. Івана Боберського

Код за ЄДРПОУ: 34606048

Місцезнаходження: вул. Костюшка, буд. 11, Львів, 79007, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Лесів Андрій Петрович

2. Andriy P. Lesiv

Кваліфікація: к. мист., старший науковий співробітник, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3408-7496

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут народознавства Національної академії наук України

Код за ЄДРПОУ: 03534469

Місцезнаходження: проспект Свободи, буд. 15, Львів, 79000, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Школьна Ольга Володимирівна

2. Olga V. Shkolna

Кваліфікація: д. мист., професор, 17.00.06

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-7245-6010

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Київський університет імені Бориса Грінченка

Код за ЄДРПОУ: 02136554

Місцезнаходження: вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Департамент освіти і науки, молоді та спорту виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації)

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ревенок Наталія Миколаївна

2. Nataliia M. Revenok

Кваліфікація: к. мист., 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-1852-186X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури

Код за ЄДРПОУ: 02214165

Місцезнаходження: вул. Вознесенський узвіз, буд. 20, Київ, 04053, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство культури України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Павельчук Іванна Андріївна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Павельчук Іванна Андріївна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Кашшай Олена Степанівна

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна